

Módszertani megjegyzések

Az adatok az OSAP 2153 Háztartási költségvetési és életkörülmény adatfelvétel, havi kikérdezés és a 2154 Háztartási költségvetési és életkörülmény adatfelvétel, éves kikérdezés adatgyűjtésekből származnak.

Néhány használt fontosabb fogalom

Háztartások, személyek, aktivitás

Háztartás: olyan személyek összessége, akik – függetlenül a rokoni kapcsolatoktól – egy jövedelmi, illetve fogyasztói közösséget képeznek, folyamatos életviteli költségeiket részben, vagy egészben közösen viselik. A háztartás fogalma nem azonos a családdal, nem annyira jogi, mint inkább gazdasági tartalmú. Az esetek túlnyomó többségében egy család képez egy háztartást (szülők vagy szülő egy vagy több gyermekkel, házaspár gyermek nélkül), de háztartást alkothatnak oldalági, le- vagy felmenő rokoni kapcsolatban álló személyek is (testvérek, nagyszülő unokával stb.). Élhetnek közös háztartásban rokoni kapcsolatban nem álló személyek (pl. két barátnő), de egy személy is háztartásnak tekinthető, ha egyedül gazdálkodik. A háztartás-statisztika a háztartáshoz tartozónak tekinti az ideiglenesen távol élő diákokat, munkavállalás miatt távollévőket azokban az esetekben, mikor ellátásukról döntően a megfigyelt háztartás gondoskodik, illetve utóbbiak esetében, ha jövedelmükkel alapvetően hozzájárulnak a háztartási kiadásokhoz. Ebben a tekintetben a definíció tudatosan eltér a népszámlálásban használatos meghatározástól.

Háztartásfő: egycsaládos háztartás esetén a férj vagy a férfi élettárs. Ha egy szülő eltartott gyermek(ek)kel alkot egy háztartást, akkor a szülő. Többcsaládos háztartások esetében a családfők közül az aktivitás, a nem és a kor a kiválasztás sorrendje. Ugyanez a sorrend a családot nem képező háztartások esetén is. (A háztartásfő fogalma azonos a népszámlálásban használatos definícióval.)

Gyermekek: A 4. és 9. sorszámú táblázatok vonatkozásában gyermeknek tekintjük a 20 éven aluli *eltartott*, gyermek családi állású, nappali tagozaton tanuló, vagy jövedelemmel nem rendelkező személyeket. Ide tartoznak a nem rokon személyek (nevelt vagy örökbefogadott gyerek) és az egyéb rokonok (unokák), ha 20 éven aluliak, a háztartásban élnek, eltartottak és nappali tagozaton tanulnak. A gyermek családi állású, 20 éven aluli személyek, ha nem tanulnak, de munkát keresnek, vagy ha testi-szellemi fogyatékosok, továbbá ha nem kívánnak dolgozni, szintén ebbe a kategóriába tartoznak. (A népszámlálás a szülővel együtt élő nőtlen, hajadon gyermeket életkorától és gazdasági aktivitásától függetlenül gyermekként sorolja be.) A 7. és 8. sorszámú táblázatok tekintetében az Eurostat által használt csoportosítást alkalmaztuk, ahol gyermeknek számít a legalább az egyik szülővel együtt élő, 25 éven aluli inaktív (tanuló, eltartott, munkanélküli, egyéb inaktív) személy.

Háztartás-összetétel

Aktív keresős háztartások: a háztartás tagjai között van legalább egy aktív kereső, de ez a személy nem feltétlenül a háztartásfő. A kiadványban használt egyéb csoportosítások alapja a háztartásfő jövedelemszerző tevékenysége, életkora, beosztása vagy iskolai végzettsége.

Aktív kereső nélküli (inaktív) háztartások: a háztartás tagjai között nincs egyetlen aktív kereső tevékenységet folytató személy sem. Ezen belül a háztartásösszetétel alapján megkülönböztethető a

- nyugdíjas (ahol a háztartásban van nyugdíjas)
- egyéb inaktív (ahol a háztartásban nincs nyugdíjas)

háztartások csoportja.

Jövedelem nagyság

A táblázatokban jövedelmi adatokat nem közlünk, azokat csak háttérváltozóként kezeljük, és az egy főre jutó nettó jövedelem adatok alapján besorolt háztarások fogyasztási adatait közöljük.

Jövedelmi tizedek (decilisek): a felvétel népességének az egy főre jutó évi nettó jövedelem alapján sorba rendezett tizedei.

Jövedelmi ötödök: a felvétel népességének az egy főre jutó évi nettó jövedelem alapján sorba rendezett ötödei.

Régiók

A HKF adatait megbízhatósági, adatminőségi követelmények miatt összevontan, a statisztikai-közigazgatási régióbeosztásnak megfelelően közöljük.

Régiók:

Közép-Magyarország: Budapest, Pest megye

Észak-Magyarország: Borsod-Abaúj-Zemplén megye, Heves megye, Nógrád megye

Észak-Alföld: Hajdú-Bihar megye, Jász-Nagykun-Szolnok megye, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye

Dél-Alföld: Bács-Kiskun megye, Békés megye, Csongrád megye

Nyugat-Dunántúl: Győr-Moson-Sopron megye, Vas megye, Zala megye

Közép-Dunántúl: Fejér megye, Komárom-Esztergom megye, Veszprém megye

Dél-Dunántúl: Baranya megye, Somogy megye, Tolna megye

COICOP

Az Európai Unió tagállamaiban egységesen alkalmazott egyéni fogyasztás rendeltetés szerinti osztályozását, a COICOP (*Classification of Individual Consumption by Purpose*) alkalmazzuk a kiadások csoportosításánál.

Főcsoportok:

01 Élelmiszerek és alkoholmentes italok

02 Szeszes italok, dohányárúk

03 Ruházat és lábbeli

04 Lakásfenntartás, háztartási energia

05 Lakberendezés, háztartásvitel

06 Egészségügy

07 Közlekedés

08 Hírközlés

09 Kultúra, szórakozás

10 Oktatás

11 Vendéglátás és szálláshely-szolgáltatás

12 Egyéb termékek és szolgáltatások

Az egyes csoportok értelmezéséhez, valamint más adatforrásokból származó adatok összehasonlításakor figyelemmel kell lennünk a COICOP csoportosítás néhány sajátosságára.

A COICOP csak a háztartásban elfogyasztott élelmiszerek kiadásait kezeli elkülönítve, a házon kívüli étkezések forintösszegei pedig a fogyasztási célja szerinti csoportokban (az igénybe vett egyéb termékekkel és szolgáltatásokkal együtt) kerülnek számbavételre. Így például a szervezett utazás, nyaralás során élelmiszerekre fordítottakat, a „szervezett utazás”-nál (COICOP 09-es főcsoport), a bölcsődei ellátásért vagy a szociális ellátó hálózatán keresztüli étkezéseket, illetve élelmiszereket is magában foglaló juttatásokat a „szociális ellátás”-nál (COICOP 12-es főcsoport), a fizetett kórházi ápolás étkezési költségeit a „kórházi szolgáltatás”-nál (COICOP 06-os főcsoport) az egyéb szolgáltatásoktól nem elkülöníthető módon kerülnek figyelembe vételre. A hagyományosan házon kívüli étkezésként kezelt „vendéglátás” (COICOP 11-es főcsoport) viszont az étkezési költségek mellett tartalmazza a szeszes ital és az alkoholmentes ital fogyasztásának költségeit is.

A COICOP nomenklatúra a nem besorolható szintű oktatások jelentős részét nem az oktatási kiadásoknál (10-es főcsoport), hanem a megfelelő rendeltetési csoportokban tartja nyilván, így e főcsoport nem fedi le az oktatási kiadások egészét. Pl. a gépkocsivezetői tanfolyam a „közlekedési és szállítási”, a sportedzés vagy zenetanulás a „szabadidő és kulturális” főcsoportokba tartozik.

Élelmiszer-mennyiségek

A felvétel csak a háztartásban fogyasztott élelmiszer-mennyiségeket tartalmazza, ellentétben a makrostatisztikai elszámolással, ahol a háztartáson kívül elfogyasztott mennyiségek is szerepelnek. További eltérés az, hogy a háztartási költségvetési felvételben a saját termelésű és vásárolt fogyasztás mind értékben, mind mennyiségben az egyes élelmiszer-féleségek feldolgozottságának megfelelően szerepel, míg a makroelszámolásokban alapanyagként számolják el. Ez egyes élelmiszer-féleségeknél lényeges eltérést mutat (pl. liszt, cukor stb.).